

Милена Ивановић¹

Педагошки факултет у Бијељини
Универзитет у Источном Сарајеву

DOI 10.7251/NSK1802018I

UDK 371.3::821.163.41-13.09:398

Оригинални научни рад

МАРКО КРАЉЕВИЋ КАО ЕТИЧКИ УЗОР У МЛАЂЕМ ШКОЛСКОМ УЗРАСТУ

Апстракт: У раду се бавимо ликом Марка Краљевића у народној епској пјесми „Марко Краљевић и бег Костадин” која је предвиђена као градиво за обраду на часу у четвртој разреду основне школе у Републици Српској, те могућностима рецепције пјесме на овом узрасту. У пјесми није доминантна уобичајена слика Марка као јунака на мегдану, непобједивог борца, заштитника нејаких, чак митског јунака, него она друга – слика борца за правду и истину, кога краси људска емпатија, скромност, безинтересна оданост и пријатељство. Неопходан историјски контекст ће помоћи да се боље разумије Марков лик и као етички узор усвоји у млађем школском узрасту.

Кључне ријечи: епски јунаци, Марко Краљевић, наставна обрада, етички идеал.

Увод

Ако се као одлика народне књижевности, тиме и епске пјесме, узме „усменост у стваралачком чину, у преношењу (традирању) и рецепцији” (Клеут, 2001, стр. 9), у модерном спознавању медијум више није жива ријеч, него писана фиксирана ријеч. Модерни рецепијент са дјелима усмене књижевности комуницира путем читања, а не слушања, како је то било у изворној ситуацији у којој су дјела наше усмене културе настајала и преношена. Умјесто колективног учешћа у догађају настанка, усвајања и преношења дјела, модерни читалац индивидуално приступа овоме чину.

Да би се дјело народне књижевности спознало у правом смислу, потребно је имати у виду три његова аспекта – његову текстуру, текст и контекст. Текстуру представља језик датог дјела, фонеме и морфеме које се користе, нагласак, интонација и интерпретација која подразумијева употребу гласа, напјева, мимике и кретњи. Текстом би се сматрала структура дјела, његови синтаксички елементи, употреба формула и сл., односно све оно што чини конкретну варијанту одређеног дјела усмене књижевности. Контекст чине све околности настанка дјела народне књижевности – вријеме, мјесто и друштво у коме се дешава фолклорни чин (Дандес, 1986). Говоримо о својеврсном синкретизму као темељној одлици усмене

---

¹milslavak@gmail.com

књижевности, тиме и епске пјесме. У модерном сазнавању тај синкретизам, као значајан дио аутентичности усмене творевине, није присутан.

Дјела усмене књижевности структурирана су према принципима тзв. естетике истовјетности, тј. „на пуноме поистовећивању приказиваних животних појава са публици већ познатим моделима-клишеима, који су ушли у систем 'правила'" (Лотман, 1976, стр. 370). За модерног реципијента дјело усмене књижевности може представљати систем чија му „кодна природа (...) није позната пре почетка уметничког перципирања" (Лотман, 1976, стр. 373). Тако поједини поступци епских јунака могу произлазити из друштвених и етичких норми које се у савременом свијету не подразумевају, што резултира неразумијевањем и ниским вредновањем дјела народне књижевности. Зато је неопходно теоријски посредовати између тих дјела и савременог реципијента, на начин да се расвијетли контекст настанка и преношења дјела народне књижевности. Посредовање није неопходно само у овом смислу, него и у области језика, јер језик народне књижевности није књижевни језик на начин на који га препознаје савремени реципијент иако је послужио као основа за настанак тог језика.

Марко Краљевић као историјска личност и епски јунак

Епски лик као дио књижевне структуре представља нераздвојиву цјелину састављену из више елемената: митолошке, архаичке, херојске идеализације и уметничког уопштавања (Види: Сувајџић, 2005, стр. 253). За одвијање приче у наративном тексту (какав је епска пјесма) служе јунаци које разврставамо према различитим типологијама². Модерна типологија типове јунака назива маскама

---

²Питање типологије јунака у наративном тексту (Види: Милосављевић, 1997, стр. 241–245) јавило се још у Аристотеловој *Поетици*. Модерно испитивање природе јунака почиње са књигом *Морфологија бајке* Владимира Пропа, сапутника руских формалиста. У својим нараторолошким испитивањима Пропа је акценат ставио на јунаке као носиоце функција, као покретаче радње, а не на саму радњу. Он је јунаке свео на „функтиве“, носиоце функција. Амерички теоретичар Едгар М. Форстер у књизи *Видови романа* јунаке дијели на рељефне и нерелефне, односно заокружене и плошне (round, flat). Плошним јунацима би одговарали јунаци из Пропове концепције а заокружени би били сложени ликови, којима није основна функција да обаве неки задатак ради одвијања радње, већ да представе сложене људске природе. Ролан Барт јунаке дијели на аstant и personnage, односно оне који дјелују (јунаци криминалистичке литературе) и оне који не дјелују само да би се одвијала радња, него су развијени ликови. Сасвим посебну типологију, ону са дијахроног становишта, дао је Нортроп Фрај. Његова типологија је сљедећа: 1. Ако је надмоћан по врсти и другим људима и људској околини, јунак је божанско биће, а приповијест о њему биће мит у уобичајеном значењу приче о богу; 2. Ако је надмоћан у одређеном степену према другим људима и свој околини, онда је он типичан јунак романце, поступци су му чудесни, али је, ипак, људско биће; 3. Ако је у одређеном степену

будући да су у епизи ликови јунака „увелико типизирани, готово као стандардне улоге у позоришту“ (Браун, 2004, стр. 33). Ако се имају у виду драмски елементи у обликовању ликова који репрезентују одређене карактере, можемо говорити о девет маски (Сувајџић, 2005, стр. 259–285):

1. маска владара,
2. маска хероја,
3. маска витеза,
4. зооморфна маска,
5. демонска маска,
6. соларна маска,
7. лажна маска,
8. аполонска маска,
9. маска андрогина.

Марко Краљевић припада типу хероја према јуначким атрибутима, сижејним функцијама, али и митским атрибутима чиме налачи на античке хероје, али и хероје из других митологија. Епски јунак Марко, каквог га познајемо, настао је најприје на основу историјских чињеница да би „постао ’архетипска матрица’ и за свеколике елементе и утицаје универзалног витешког кодекса и различитих традиционалних представа” (Златковић, 2006, стр. 19). На њега су прелазили мотиви који су „првобитно били везани за друге епске јунаке и то како оне који су живели пре тако и оне који су живели после њега” (Златковић, 2006, стр. 20). Јован Деретић за Марка Краљевића каже да „нема ниједне личности у читавој српској историји која је толико покренула стваралачку имагинацију свога народа” (Деретић, 1995, стр. 174).

Марков отац Вукашин Мрњавчевић је, према писању савремених историчара, био савладар цара Уроша, и то тако што га је сам цар крунисао око

надмоћан над другим људима, али не и према својој природној околини, јунак је вођа. То је јунак високомиметичког модуса, каквог срећемо у већини епова и трагедија; 4. Ако није надмоћан над другим људима ни над својом околином, јунак је један од нас. То је јунак нискомиметичког модуса, каквог срећемо у већини комедија и у реалистичкој прози и 5. Ако му је моћ интелигенције слабија од наше, те осјећамо да гледамо приказ заробљености, фрустрације и апсурда, јунак припада историјском модусу. Потребно је поменути и типологију Максимилијана Брауна (Браун, 2004, стр. 33–34) према којој постоје четири типа јунака, с тим да сваки има свој јуначки негатив. Први тип је *снажан јунак*, *делија* код кога је физичка снага у првом плану, груб је и напрасит, неумољив осветник и судија, али и племенит и праведан. Други тип је *мудар јунак* који посједује велику физичку снагу, али је и довитљив, промућуран, паметан и лукав, добар говорник и спретан преговарач. Трећи тип је *искусни јунак* – стари ратник, мудар и опрезан, он упозорава и савјетује, а борбу, углавном, препушта млађима. Посљедњи тип јесте *млади јунак*, који умије да изађе на крај са старим и искусним противницима – пандан је библијском Давиду.

1365. године. Вукашин себе назива „господином земље српске и Грка и западних страна”. Владао је пространим облашћу на југу у оквиру које су били Прилеп, Скопље и Призрен.

Не зна се тачно кад је Марко рођен; сматра се да је то било око 1340. године. Претпоставља се и да је још као веома млад, заједно са војводом Николом Стањевићем управљао крајевима око Тиквеша и Раца. Према неким изворима, од оца је на управу добио и град Костур, а потпуну управу над поменутих крајевима преузео је након што је Стањевић отишао у манастир (1365). Марко је, судећи према натпису који је откривен у цркви Свете недеље у Призрену, и прије Вукашинове и Урошеве смрти добио титулу „младог краља”. Ова титула је додјеливана ради „обезбјеђења наслједства” (Зуковић, 1995, стр. 11), а претходно су је додјеливали и Немањићи. Марко је понио титулу краља након Вукашинове погибије у Маричкој бици. Вукашин није могао да се прогласи царем за Урошева живота, а ни Марко након очеве смрти, јер је постао вазал турског цара. Марко Краљевић је погинуо 17. маја 1395. године у селу Ровинама, борећи се на турској страни против влашког војводе Јована Мирче.

Марка епска пјесма показује у сасвим другачијем свјетлу. Зашто је то тако? Овдје је важно напоменути једно запажање Мирче Елијаде да се „сећање на историјске догађаје и аутентичне личности мења после два или три века да би могло ући у калуп архаичног менталитета који не може да прихвати индивидуалност и који садржава само примерак, односно образац” (Eliade, 1989, стр. 270). Марково епско презиме показује да је овај јунак у народној поезији упамћен не као краљ, него управо као краљевић, краљев син, онај коме слиједи пријесто. Инсистирајући на Марку као краљевићу, пјесма се држала историјских чињеница, јер краљ Вукашин у народним пјесмама није био омиљен због претензија на Урошев пријесто. Одговор зашто је баш син краља Вукашина изабран да буде највећи јунак српске епике могао би бити да наши пјевачи живећи у ропству нису смјели да пјевају о јунацима који симболишу отпор и мржњу према Турцима, као што је Милош Обилић. Пјесме о Марку су „прилично неутралне и оне су се могле свидети и самим Турцима. Свеједно што је Марко јунак поробљене раје, он своје јунаштво не показује у борби с Турцима који су у царевој служби или су лојални цару. Марко Краљевић убија само оне насилнике који су се одметнули и од султана и од његове власти” (Станисављевић, 1968, стр. 166). Према мишљењу Љубомира Зуковића, Марко би могао бити и прва личност о којој су без зазора могли пјевати и први нараштаји наших сународника, који су преузели ислам, управо због чињенице да је погинуо борећи се на турској страни (Види: Зуковић, 1995, стр. 22).

Који год да су разлози Маркове епске славе овај јунак је „био неумитни судија који је стизао сваког злочинца. Он је – у песми – извршавао казну коју је изрицао и свим срцем желео својим непријатељима подјармљени и понижени народ” (Ђурић, 1961, стр. 51).

Марко Краљевић као епски јунак најприје је препознатљив по својим епским атрибутима: великој физичкој снази, коњу, оружју, вину, као и начинима њиховог стицања. Велику физичку снагу дугује, према народној пјесми, своме ујаку војводи Момчилу, митском јунаку који је имао „сабљу са очима” и крилатог коња Јабучила. За Марка оружје има посебну важност: најчешће носи буздован, затим сабљу и копље, а нешто рјеђе стријеле. Марков вјерни пратилац у бојевима је и коњ Шарац.³

Марко не иде на мегдан док се не напије вина, а често у пјесмама стављању буздована на Шарца претходи стављање тулумине с вином, што говори о важности овог Марковог обиљежја. Марко, кад пије вино „пола пије, пола Шарцу даје”. Марко и Шарац најчешће пију вино у ситуацијама које су у функцији ишчекивања мегдана или спремања за полазак на мегдан. Марку је народни пјевач подарио живот од триста година, „да би могао позавршавати све послове српског народа”.

Наши епски јунаци у прошлим временима означени су појмовима јунаштва и чојства. Јунак је онај који брани себе и друге од насилника, а чојство је када јунак брани друге од самога себе, од властите самовоље и осине снаге (Види: Миљанов, 2003, стр. 54). Марко је јунак, али и херој, а „хероја одликује изобиле духовне воље и њена концентрација, насупрот нагонском животу. То му даје снагу карактера. Специфична је херојска врлина савладавање самога себе. Али, воља хероја иде и преко тога: у моћ, одговорност и смјелост” (Курцијус, 1971, стр. 172).

Марко Краљевић као етички узор у млађем школском узрасту

Према мишљењу Бошка Сувајџића, карактеризација епског јунака може да се врши на основу следећих изходних поступака (Види: Сувајџић, 2005, стр. 253):

1. Покрет: јунак се представља радњом.
2. Говор: јунак се представља ријечју.
3. Портрет: описима јунака и његових епских атрибута.
4. Етика: поступцима у односу на друге јунаке и поступцима других јунака у односу на њега.

---

³Вук Караџић у *Рјечнику* о томе како је Марко дошао до Шарца наводи народно причање: „Прије Шарца веле да је мијењао много коња па га ниједан није могао носити; кад у некакјех кириција види шарено губаво мушко ждријебе, учини му се да ће од њега добар коњ бити, и узме га за реп, па омахне око себе, као што је остале коње огледао, али се оно не дадне ни с мјеста помаћи; онда га купи у кириција, излијечи га од губе и научи вино пити” (Стефановић Караџић, 1972, стр. 320).

5. Критика: пјевачевим ангажованим коментарима и ставовима других јунака („рефлектора”) у односу на јунакове поступке.

Нама ће од посебне важности бити поступак карактеризације на основу јунакове етике, односно поступцима у односу на друге јунаке и поступцима других јунака у односу на њега.

Пјесма којом ћемо се у раду бавити је „Марко Краљевић и бег Костадин” и дио је Наставног плана и програма за четврти разред основне школе у Републици Српској (*Наставни план и програм 2014*, стр. 146). Исходи за ученике које Наставни план и програм предвиђа за област књижевности који су од значаја за нашу тему су (Види: *Наставни план и програм 2014*, стр. 146–147):

1. Разликује народну и ауторску књижевност;
2. Разликује лирску и епску пјесму;
3. Разликује основно и фигуративно значење у књижевном тексту;
4. Одређује карактеристичне особине, осјећања, изглед и поступке ликова и њихове односе;
5. Препознаје узрочно-последичне везе међу догађајима у тексту.

„Марко Краљевић и бег Костадин” је једина пјесма о овом епском лику која је предвиђена за обраду на часу на узрасту од првог до петог разреда у Републици Српској. Пјесма није типична пјесма која Марка представља као мегданцију, него представља другу страну Марковог лика – борца за правду и истину, кога краси људска емпатија, скромност, безинтересна оданост и пријатељство. Пјесма је испјевана у облику дијалога два побратима: на једној страни је бег Костадин који се хвали богатством и гостољубивошћу за славу и позива побратима да дође да се увјери, на другој Марко, који бегу Костадину у лице сасипа истину о његовој вајној величини. Пјесма је конципирана као опозиција самохвала – истина. Марко истину о беговом карактеру саопштава као своје искуство – свједочанство о три нечовјештва.

Бегова нечовјештва су наведена у градацији – свако наредно је за степен веће од претходног. Прво нечовјештво је бегов нехуман однос према двоје сирочади који су управо на бегову славу Дмитров дан дошли на његов двор тражећи помоћ. Међутим, бег их тјера најгрубљим ријечима: „Ид' одатле један људски гаде// не гад'те ми пред господом вина”. Ту исту сирочад Марко богато одијева и нахрани и поново их шаље желећи да види бегову реакцију. Бег их дочекује радо и угошћава као драге госте.

Друго нечовјештво бегово је што раздваја старе и нове господаре: од старих више нема користи па их склања у страну, а новима, који су се на брзину обогатили, указује сваку част рачунајући да ће му ваљати у животу.

Последње у низу нечовјештва је и најтеже: бег на славу не зове своје родитеље. Тиме он крши једну од Божјих заповијести: „Поштуј оца свога и матер своју, да ти добро буде и да дуго поживиш на земљи”. Пјесма се завршава истицањем трећег нечовјештва: бегу Костадину није дата могућност да одговори и

оправда себе, вјероватно зато што се такво поступање и не може оправдати. Можда је управо у опозицији Марко – бег Костадин намјера народног пјевача и била да ова два јунака и не постави на равноправне основе: Марко као лик и епски узор има примат и бег Костадин је ту да боље освијетли и истакне Марков хумани и племенити, човјекољубиви лик.

За школску интерпретацију пјесме „Марко Краљевић и бег Костадин” наставник мора познавати историјске податке о Марку, али и друге пјесме о Марку Краљевићу које заједно са обрађиваном чине комплетну слику о овом великом епском јунаку. Драгутин Росандић наводи да се уз помоћ обраде епске пјесме ученици оспособљавају за уочавање физичких и духовних својстава главног јунака. Он сматра да ће „интерпретацијом најљепших (естетски највреднијих) епских народних пјесама ученици осјетити њихову повезаност с историјском судбином народа што ће утицати на развијање родољубивих осјећања” (Росандић, 1976, стр. 175).

Интерпретација књижевног текста у млађим разредима основне школе има предтеоријски карактер па није могуће „експлицитно истаћи поетичке законитости народне епске пјесме, најпре треба снажити ученички доживљај овога жанра и реактуелизацијом, приближавањем савременом контексту – животном и наставном – подстицати ученике на разумевање и прихватање одређених језичко-стилских и смисаоних специфичности које су очувале поетску свежину и снагу народне епике” (Димитријевић, 2013, стр. 1071).

Нова читања епских пјесама сваки пут у другом и другачијем контексту дају дјелу све нове и нове вриједности. „Деловање чак и великих књижевних дела прошлости нити је догађај који самог себе посредује нити се може упоредити са еманацијом: и традиција уметности претпоставља дијалогски однос савременог према минулом; према томе, дело прошлости може нам одговорити и 'нешто рећи' тек ако је савремени посматрач поставио питање које враћа дело из његове изолованости” (Јаус, 1978, стр. 72).

Идеје, вриједности, етички квалитети епских пјесама не смију се представљати као нешто дато „само по себи” и током анализе само регистровати као саставни дио умјетничког дјела. Ученике треба подстицати да размишљају о поступцима ликова, о околностима које су довеле до ситуација у којима ликови испољавају свој карактер, тако да поука не буде споља наметнута, него да постане дио њиховог бића.

Етичка карактеризација у методичком смислу обухвата моралне норме понашања, поступке, дјеловање лика на околину, однос између појединца и колектива, став лика према осталим ликовима (Милатовић, 1997, стр. 122).

Марко Краљевић је централни лик у пјесми и путем овог лика се исказује и лик бега Костадина, али и идејни слој пјесме. За ову епску пјесму бисмо могли користити модел стваралачке наставе *обрада текста по датом плану* (Милатовић, 2008, стр. 45–46):

1. Мотивациони поступак (припремни разговор)
2. Најава наставне јединице
3. Изражајно (интерпретативно) читање
4. Емоционална пауза
5. Разговор о непосредном доживљају и утисцима
6. Тихо усмјерено читање – тихо читање по датом плану
7. Аналитичко-синтетичко проучавање приповијетке (интерпретација)

План приче:

- *Марко Краљевић и бег Костадин*
- *Бег Костадин се хвали гостопримством*
- *Марко истиче истину о бегу Костадину*
  - *Нема сажалења за сиромашне*
  - *Пријатеље бира према користи коју има од њих*
  - *Не поштује родитеље*

8. Ликови Марка Краљевића и бега Костадина
9. Препричавање
10. Вјежбе изражајног читања.

Ученицима смо на претходном часу дали задатак да прочитају пјесму и унапријед дали план текста како би се успјешније припремили за час обраде. Ученици су добили и задатак да пронађу непознате ријечи у тексту (*побратим, дочекање, сиротице, скерлет, хазна, трпеза, ђаконија, астал*). У мотивационом дијелу могли бисмо прочитати народну пјесму „Марко Краљевић и соко” и истаћи да Марко није само велики јунак него и племенит, саосјећајан човјек који разумије туђу невољу. Тиме ћемо направити добар увод за обраду пјесме „Марко Краљевић и бег Костадин”.

На самом часу ученицима ћемо постављати питања у вези са текстом пратећи одвијање радње у причи. Питања би могла изгледати овако:

Ко су јунаци ове приче?

Шта су они један другоме?

Какав позив упућује бег Костадин Марку?

Чиме се све хвали бег Костадин? Пронађи стихове у пјесми!

Како му одговара Марко?

Које је прво бегово нечовјештво? Како је Марко помогао сиротицама?

Како их је касније бег дочекао?

Шта то говори о њему?

Да ли ви људе цијените према њиховом одијелу?

Које је друго бегово нечовјештво?

Који су то господари који су одскора хазну приметили?

Шта то говори о бегу Костадину?

Треба ли пријатеље бирати према богатству?

Које је треће нечовјештво?

Зашто Марко сматра да је бег Костадин учинио нечовјештво тиме што своје родитеље није ставио за трпезу?

Да ли је бег Костадин овим поступком понизио и себе?

Да ли ви поштујете и волите своје родитеље?

Кога бисте изабрали за пријатеља Марка Краљевића или бега Костадина?

Објасните свој избор!

У етапи анализе ликова потребно је од ученика тражити да закључе који јунак у пјесми је човјечан, а који нечовјечан. Након тога би услиједило питање ко би им могао бити узор како да се понашају, како да размишљају, како да поступају, како да живе.

Заједно са ученицима констатујемо да је Марко Краљевић узор какав човек треба да буде. С ученицима се подсећамо у ком времену је Марко живио и закључујемо да су људске вриједности непролазне, да важе у сваком времену.

У току етапе изражајног читања ученици ће, имајући у виду све што је говорено током часа, посебно обратити пажњу да нагласе бегова нечовјештва и финале у коме се истиче оно највеће – непоштовање родитеља.

За домаћи задатак ученицима се може дати да потраже на интернету народне приче које говоре о смрти Марка Краљевића да би се на следећем часу нешто рекло о значењу тих прича за опстанак српског народа током дугог робовања под турском влашћу.

Закључак

Модерни рецепијент са епским дјелима комуницира путем читања, а не слушања, како је то било у изворној ситуацији, па тиме неке темељне одлике овог жанра изостају. Посредовањем наставника ученицима итекако бива олакшана комуникација са овим дјелима, тако да се аутентичне вриједности у естетском, етичком, моралном смислу могу успјешно предочити у млађим разредима основне школе. Дobar примјер за то је епска пјесма „Марко Краљевић и бег Костадин” која је у програму за четврти разред основне школе у Републици Српској. У овој пјесми познати епски јунак је парадигма етичког узора. Уз ваљану припрему наставника и уз помоћ модела стваралачке наставе ученицима на овом узрасту могу се приближити Маркове вриједности као што су истинољубивост, саосјећајност, оданост, поштовање, поштење. Ученици ће на тај начин те вриједности препознати као пожељне и оне ће постепено постати саставни дио њиховог бића.

Литература

- Браун, М. (2004). *Српскохрватска јуначка песма*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, Вукова задужбина, Нови Сад: Матица српска.
- Дандес, А. (1986). „Текстура, текст и контекст”. *Гласник етнографског музеја у Београду*. год. XXXV, бр. 35, 111–124.
- Деретић, Ј. (1995). *Загонетка Марка Краљевића*. Београд: Мала библиотека СКЗ.
- Димитријевић, М. (2013). *Марко Краљевић – традиционални јунак у савременим наставним околностима*, у: Зборник радова са научног скупа „Наука и традиција“. Филозофски факултет Пале, књ. 7, том 2, 1069–1084.
- Ђурић, В. (1961). *Антологија народних јуначких песама (предговор)*. Београд: СКЗ.
- Eliade, M. (1989). *Le mythe de l' eternal retour*. Paris: Gallimard.
- Златковић, И. (2006). *Епска биографија Краљевића Марка*. Београд: Рад, КПЗ Србије, Институт за књижевност и уметност.
- Зуковић, Љ. (1995). *Историјски краљ Марко и епски Краљевић Марко*. Бањалука: Нови глас.
- Јаус, Х. Р. (1978). *Естетика рецепције*. Београд: Нолит.
- Клеут, М. (2001). *Српска народна књижевност*. Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића.
- Curtius, E. (1971). *Europska književnost i latinsko srednjovjekovlje*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Lotman, J. M. (1976). *Struktura umetničkog teksta*. Beograd: Nolit.
- Милатовић, В. (1997). Методика наставе српског језика, у: *Методика разредне наставе* (прир. Ђорђе Лекић). Београд: Просветни преглед, 75–172.
- Милатовић, В. (20089). *Настава српског језика и књижевности у трећем разреду основне школе (приручник за наставнике)*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Милосављевић, П. (1997). *Теорија књижевности*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Миљанов, М. (2003). *Примјери чојства и јунаштва*. Београд: Граматик
- Наставни план и програм за основну школу 2014*: Бањалука: Републички педагошки завод Републике Српске, на сајту: https://www.rpz-rs.org/sajt/doc/file/web_portal/05/5.2/Nastavni%20plan%20i%20program%20za%20osnovnu%20skolu.pdf), прочитано 15.8. 2018.
- Rosandić, D. (1976). *Književnost u osnovnoj školi*. Zagreb: Školska knjiga.
- Станисављевић, В. (1968). *Наша народна књижевност*. Београд: Србоштампа.
- Стефановић Караџић, В. (1972). *Енографски списи*, Сабрана дела Вука Караџића, књига седамнаеста. Приредио Мил. С. Филиповић, Београд: Просвета.
- Сувајџић Б. (2005). *Јунаци и маске*. Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.

Milena Ivanović

MARKO KRALJEVIĆ AS AN ETHICAL MODEL AT JOUNGER SCHOOL AGE

Summary

This paper deals with the image of Marko Kraljević in the folk epic poem "Marko Kraljević i beg Kostadin", which is intended for use as a material in the fourth grade of the primary school in the Republic of Srpska, as well as with the possibilities of reception of the poem at this age. The poem does not present the dominant customary image of Marko as a hero on the contest, an invincible fighter, a protector of the weak, not even a mythical hero, but the image of Marko as a fighter for justice and truth, adored by human empathy, modesty, loyalty and friendship. An indispensable historical context will help to better understand Marko's character and adopt it as an ethical model at younger school age.

Key words: *epic heroes, Marko Kraljević, teaching, ethic ideal*